

sün Cəfərov, Mirpaşa Sadıqov, Hacıbaba Şərifov, Miriyev Abdulla, Yunis Nərimanov, Gəraybəyov Sadıq.

Növbəti rejissorlar: A[bbas] M[irzə] Şərifov, A. A. İvanov, Sidqi Ruhulla.

Suflyor: Həmid Mahmudov.

Birinci teatro tamaşası cümə günü oktyabrın 24-ndə axşam Dövlət Teatrosunda Azərbaycan Dövləti Teatrosunun rəsmi-güşadı [açılış mərasimi] münasibətilə İsa bəy Aşurbəyli cənablarının əvvəlcə iki pərdədə yazmış olduğu, sonradan bir pərdə əlavəsiylə bir çox təğyir və təbdilatla [dəyişikliklə] təlif etdiyi 3 pərdəli **“Azərbaycan”** pyesası mövqeyi-tamaşaya qoyulacaqdır.

“Azərbaycan” pyesasını başlanmamışdan əvvəl birinci pərdədə Azərbaycan türk səhnəsinin tarixi oxunacaq.

Biletlər oktyabrın 24-ndən teatrın kassasında satışa qoyulacaqdır. Tamaşa başlanacaq axşam saat 8-də.

Qeyd: Möhtərəm tamaşaçılara elan edilir ki, bundan sonra pərdələr təyin edilən zaman mühəqqəq qaldırılacaq.

Gələcək tamaşa oktyabrın 28-ndə “Gaveyi-ahəngər”.

T-293

BİR SUAL MÜNASİBƏTİLƏ

Keçən Parlaman iclasında əzalardan [üzvlərdən] bir qrup tərəfindən hökumətə, daha doğrusu, Ədliyyə nazirinə verilən sual, şayani-heyrat və mövcibi-təəssüf [heyrat və təəssüf doğuran] bir vəq'əyə aid idi ki, “sansasion” [sensasiya] mahiyyətini haiz [daşıyan] bir keyfiyyət olduğunu hər kəs iqrara [qəbul etməyə] məcburdur.

Cümhuriyyətimizin, mə'vayi-ədl və məlcayi-haqq [ədalətin yuvası və haqqın pənah yeri] olmaq heysiyyəti ilə nəzahət [paklıq] və qüdsiyyətinə inanılması lazım gələn ali bir müəssisəsinin, haqq və ədalət divanının, yəni məhkəməsinin müstəxdəminindən [qulluqçularından], günahkarların günahını, mücrimlərin cürmünü [müqəssirlərin təqsirini], canilərin cinayətini haqq və ədalət təriqi [yolu] ilə isbata müvəzzəf [borclu] olan bir böyük üzvü – müddəyi-ümumisi [prokuroru], üzərinə tövdi edilmiş [əmanət edilmiş, tapşırılmış] məqami-alisini ləkədar edən alçaq bir feilə irtikab etmiş [bulaşmış] – rüşvət almışdır...

Adam öldürmək bir cinayət olduğu kimi, rüşvət almaq dəxi bir cinayətdir. Onun da, bunun da qanuna görə cəzası vardır. Fəqət ümumiyyət üzrə rüşvət-xorluq cinayəti, qətl cinayətindən yüngüldür, çünki burada can qəsdı yoxdur, mal qəsdı vardır. “Malım cəhənnəm, canım sağ olsun” deyənlər canları alınmamaq üçün bütün mallarını verməyə razı olmaqla, canın maldan əziz olduğunu bildirirlər. Əksəriyyət dəxi bu fikrə şərik olduğundan, adi qətl cinayətinin cəzası, rüşvət-xorluq və hətta qarət cinayətinin cəzasına nisbətən çox ağırdır.

Deməli, adam öldürmək rüşvət-xorluqdan və qarətdən bətdərdir.

Fəqət əgər Azərbaycan məhkəməsinin müddəyi-ümumisi rüşvət-xorluq cinayəti əvəzinə qətl cinayətinə mürtətib olmuş olsaydı, bu vəq'ənin acılığı bugünkü kimi bir bu qədər müəssir və müəssif [təsirli və təəssüflü] olmazdı. Hətta bu müddəyi-ümumi qarət qəsdı ilə də bir qətl cinayətinə irtikab etmiş olsaydı, bu key-

fiyyət ancaq əcaib və qəraib qəbilindən “məzəli” bir şey olub eşidənləri güldürərdi. Halbuki müddəyi-ümuminin rüşvət-xor olması gülmək deyil, ağlamağı mövcib [ağlamağa səbəb] ola biləcək alçaq və dərgahi-ədl və haqqı [ədalət və haqq dərgahını] alçaqladan, qüdsiyyət və paklığını murdarlayan, əhali arasındakı etibarını məhv, xalqın ədalət və həqqaniyyəyə [hüquqa] olan etiqadını pozan, imanını rəxnədar [zədələyən] və qəlbinə ədl və haqq qarşı şək və şübhə ilqa edən [salan] ən pis və fəna bir əməldir.

Polis məmurlarının rüşvət-xorluğundan şikayət edən əhalini sakit və tətmin etmək üçün bu məmurları irtikab etdikləri cinayət üzərinə məhkəməyə cəlb edirik. Axırda nə olur? Bu cinayətləri təhqiq və isbata müvəzzəf olan məhkəmə əzasının özü eyni cinayətə mürtətib olur...

Dövlətimizin əsasına rəxnə vura bilən bu müəssif və küdurətəməz [kədərləndirən] keyfiyyət, vətənimizin sadiq övladını və cavan cümhuriyyətimizin səmimi xeyrixahlarını təbiidir ki, hüznəngiz [qəmli] fikirlərə salacaq və dərin kədərlərə düşərəcəkdir...

Vaqe olan sual üzərinə Ədliyyə naziri həzrətləri kafi cavab və lazım olan bəyanatı verdilər. Sual sahibləri bu cavab və bəyanatdan razı qaldıqlarını izhar etdilər.

Əlbəttə, nazir həzrətləri mərqum [haqqında danışılan] müddəyi-ümuminin (prokurorun) rüşvət-xor bir adam olduğunu əvvəldən bilmiş olsaydı, onu nəinki prokurorluğa, bəlkə heç bir iş başına keçirməzdi. Müddəyi-ümumilik kimi ali və təmiz bir məqamı işğal etməyə razı olan bir adamın natəmizliyindən şübhələn-

mək dəxi müşküldür. Pristavlıq, qaimmə-qamlıq [qəza rəisliyi], qubernatorluq və sair bu kimi məqamlara rüşvət mənbəyi nəzəri ilə baxan ola bilər və olur da. Fəqət müddəyi-ümumilik məqamını dəxi o mənbə cümləsinə hesab edənləri xəttirə belə gətirəmməyirdik. Çünki o məqamın hər yerdə və hər bir məmləkətdə öylə bir ləkələrdən arı və təmiz olduğuna qane idik...

Hər halda kədərimiz nə qədər böyük olsa da, bədbin olmağa həcət yoxdur. Cümhuriyyətimiz cavandır, binaənileyh [ona görə], adam tanımaq təcrübəsi hələ çox azdır. Qoy bu adamlar, bu məmurlar və həkəmlər [münsiflər] silsiləsi bir-bir “məhək daşı”ndan sürtülüb keçsinlər. Kimin xalis qızıl (altun) və kimin qəlp və saxta olduğunu ancaq bu yol ilə təyin etmək mümkündür.

Rüşvət-xorluq mə'n'i [qadağası] üçün ağır cəzalar təyini lüzumundan bəhs edənlər tərəfdarı deyiliz. Cəza qorxusu üzərinə rüşvət almayanlar dəxi bizcə rüşvət-xordurlar. Rüşvət-xorluğun fənalığına qorxu saiqəsi [səbəbi] ilə deyil, qənaəti-vicdaniyyə təriqiylə [vicdani qənaət yoluyla] hökm verməlidir. Lakin zənn edilməsin ki, rüşvət-xor məmur, məmuriyyətin-dən əzl edilmək [qovulmaq] kimi binnisbə [nisbətən] yüngül bir cəzaya uğradıqdan sonra bir kənara çəkilib də almış olduğu rüşvəti rahatcasına yeməyə məşğul olacaqdır. Biləks [əksinə], cismani cəzası bu qədər yüngül olan bu şəxs mənən ən böyük bir cəzaya məhkum edilmiş olacaqdır. Ən böyük cəza hankıdır? O cəza edam cəzasıdır. Əvət!

Bu adam artıq öləcəkdir. Məmləkət və camaat üçün onun varlığı, onun yox-

luğuna müsavi [bərabər] olacaqdır. Məmləkət içində camaat arasına çıxmağa üzü olmayan, həyasızlığına salıb çıxsa belə nifrət və istikrahla [ikrah hissiylə] qarşılanacaq olan bu adam vəqəh [əslində] mənəvi bir edama məhkum edilib, cəza-yi-səzasına [layiqli cəzasına] çatacaq və aldığı rüşvət də ona haram olacaqdır.

Hacıbəyli Üzeyir

AZƏRBAYCAN MƏCLİSİ-MƏBUSANINDA

20 təşrini-əvvəl iclası

İclas saat 12 tamamda açılır.

Sədr: Həsən bəy Ağayev.

Katib: Əhməd Cövdət.

Sədr iclası açaraq, məsaili-yövmiyyə [gündəlik məsələləri] və daxil olmuş kağızları elan edir. Yenidən bir neçə layiheyi-qanuniyyə [qanun layihəsi] varid [daxil] olaraq, aid olduqları komisiyalarla göndərildiklərini bildirir. Bədəhu [sonra] Azərbaycan dəmiryol tariflərinin təbdili [dəyişdirilməsi] haqqındakı layiheyi-qanuniyyənin 15-ci sıradan 5-ciyə köçürülməsini təklif edir. Təklif qəbul olunaraq sıradakı məsələlərin müzakirəsinə keçilir.

Qabaqca:

- 1) Damğa rüsumatı [rüsumları] nizamnaməsinin bəzi maddələrinin təbdili;
- 2) Nəşri-elan;
- 3) Maliyyə Nəzarəti nəzdində bir şura təşkili;
- 4) Qızıl, gümüş, ağ qızıl ixracatının məsuliyəti haqqındakı layiheyi-qanuniyyə-

lər üçüncü qiraətdə maddə-maddə və tamamilə qəbul edirlər.

Qeyd: Maliyyə Nəzarəti nəzdində şura təşkili haqqındakı layiheyi-qanuniyyənin birinci və ikinci qiraəti 18 təşrini-əvvəl tarixli iclasda qəbul edilmiş, fəqət mütəəssifanə [təəssüf ki], qələmdən düşərək [gözdən qaçaraq, unudularaq] dünkü nömrəmizdə qeyd edilməmişdir.

Dəmiryol tariflərinin dəyişməsi

Bədəhu [sonra] Azərbaycan dəmiryollarında mövcud tariflərin artırılması haqqında Türlük və Məabir [Nəqliyyat və Rabitə] naziri tərəfindən təqdim edilmiş olan layiheyi-qanuniyyənin müzakirəsinə keçilir. Məruzəçi: Əmircanov Əbdüləli bəy.

Əmircanov - Möhtərəm məbuslar! Mart ayının birində bilet və yük tarifləri məlumunuzdur ki, artırılmışdı. O vaxtdək dəmiryolunun məsarifi [xərcləri] gəlirindən 8 milyon artıq olduğundan, dəmiryolu ayda 8 milyon manat defisit (açıqlıq) verirdi. Martda yük tarifi birəbir, bilet qiymətləri 50 faiz artırıldı. O vaxtdan bəri açıqlıq az olub, gəlir ayda 18 milyon, məsarif isə 18 milyon 250 min manat olub. Bu surətlə az bir defisit ilə dəmiryolu demək olar ki, məxaricini başa-baş ödəməkdə idi. Nəhayət, iyul ayında maaşlar artırıldı. Ondan bəri mədaxil sabiqki qərar üzrə qalıb məxaric isə artdı, oldu 30 milyon. Bu vəchlə də dəmiryolu ayda 12 milyon manat defisit (zərər) verir.

Məlumunuzdur ki, hər bir məmləkətdə dəmiryolları böyük bir mədaxil mənbəyi olur. Fəqət şimdiki inqilab dövrü keçirdiyimizdən öylə gəlir yoxdur. Lakin mə-

xaric də o qədər olmamalıdır ki, bəri açıqlıq buraxmasın. Bizim dəmiryollarımızın məxarici yanvardan bəri ayda 18 milyon 250 min manat idi.

İyul ayınadək 109 milyona qədər olur. İyuldan bəri məxaric ayda 30 milyon olur. Deməli cümlətanı 1919-cu ildə məxaric 289 milyon manat olur. Mədaxil isə ayda 18 milyon hesabı ilə böylə getsə bütün il zərfində 210 milyon olur. Bu surətlə mədaxil və məxaric il başınadək böylə qalsa, 1919 sənəsində dəmiryollarımız 73 milyon defisit (zərər) verər. Bundan əlavə, Türlük və Məabir Nəzarəti dəmiryollarındakı xaraba qalmış stansiyalarını təmir etmək və sair inşaat işlərinə başlamaq istəyir ki, bunun üçün 51 milyon manat lazım olacaqdır. Böyləliklə, dəmiryolu bu il 124 milyon manat zərər edər. Ona görədir ki, Türlük və Məabir naziri bir layiheyi-qanuniyyə təqdim edərək tariflərin artırılmasını təklif edir.

Doğrudur, yeni tariflər qəbul edilsə o açıqlıq tamamilə qapanmazsa da amma tezliklə dəmiryol işləri islah olunar, qatlar artar və bununla da açıqlıq qapanar. Komissiya bu layihəni eynilə qəbul etmişdir və buna təcili surətdə baxılmasını təklif edir.

Qanunun əsasları böylədir:

Məlumunuzdur ki, dava vaxtı biletlərə 25 faiz veyenni naloq [hərb vergisi] qoymuşdular.

Şimdi bu qanunla məzkur [deyilən] naloq ləğv edilir. Digər tərəfdən bilet qiymətləri bu qərarla artırılır:

Mərkəzi dəmiryolunda birinci, 2, 3 və 4-cü sinif biletləri 25 faiz.

Bakı-Sabunçu yolunda birinci sinif 3 manat 20 qəpik əvəzinə olur 6 manat, 2-

ci sinif bir manat 90 qəpik əvəzinə 3 manat. Amma 3-cü sinifdə əksəriyyə fəhlələr getdiyindən az artırılıb. Qabaqda 1 manat 15 qəpik ikən şimdi manat yarım olur.

Suraxanı yolunda: Birinci sinif 4 manatdan artırılıb 8 manat edilir. İkinci 4 manat, 3-cü isə 1 manat 50 qəpikdən 2 manat.

Ümumiyyətlə, yüklərin kirayəsi 10 qat artırılır. Odun, kömür, torf, daş, ağac və sairələri köhnə qiymət üzrə baqi qalmışdır. Neft kirayəsi 4 qat artırılır.

Ağmalioğlu Səməd ağa - Layiheyi-qanuniyyənin növbədən götürülərək gələn iclasa təxir edilməsini təklif edir.

Əmircanovun layihəyə təcili surətdə baxılması haqqındakı təklifi səsə qoyularaq əksəriyyətlə qəbul olunur.

[Əliheydər] Qarayev (Sol Hümmət) - Tarif və naloqların artırılmasından xəzinəyə bir mənfəət olmayıb daha da bahalığa bais olduğunu göstərərək, dövlət xəzinəsini doldurmaq üçün möhtəkirlərin cibindən pul çıxarmaq tədbiri götürülməsini və bu layiheyi-qanuniyyənin qətiyyə rədd edilməsini təklif edir.

Ağmalioğlu (Hümmət) - Uzun bir nitq söyləyərək tariflərin artırılması əvvəla hər şeyin qiymətlərinin artmasına, sənəyi [ikincisi], dəmiryolunda sərnişin və yük hərəkətinin azalmasına bais olacağı və eyni zamanda açıqlıq qapanmayacağını göstərərək deyir ki, bu qanun rədd edilsin. “Fəqət bu açıqlıq nə ilə örtülsün?” - deyər ariz olacaq [doğacaq] suala böylə cavab verir:

Məlumdur ki, yollar dövlətidir. Dövlət də hər bir məxaricini xəzinədən ödəməlidir. Deyəcəklər onda kağız pul çox

kəsilməlidir. Bu doğrudur. Lakin kağız pul kəsmək daxili istiqrazdır. Daxili borc isə məmləkətin bütün əmlakı ilə təmin olunur. Əlbəttə daxili borc buraxılaraq hər iş sahmana salınsa işlər öz qaydası ilə gedər. Mədəxil artar, o zaman borc ödəner.

Aşurov Ağa - Bütçə təqdim olunaraq məxaricin miqdarı məlum olanadək tarifi artırılmasını lazım görür. Lakin eyni zamanda Nəzarətin fəaliyyətini tənqid edərək deyir ki:

Mədəxilin artması üçün 3 növ tədabir [tədbirlər] lazımdır: əvvəla tarifi artırmaq, saniyə [ikincisi], məxarici azaltmaq, salısan [üçüncüsü], nöqsanı islah edib hərəkəti artırmaq və işləri yaxşılaşdırmaq. Biz hər dəfə tarifi artırıldığını görürüz. Fəqət sair tədbirlər də görülürmü? Xəyir! Məxaric əsla azalmayı. Məsələn, bəlkə orada artıq məmurlar var. Bəlkə dəmiryol “upravleniya”sı heç də lazım deyildir?

Yaxşılaşdırma məsələsində də bir iş görülməmişdir. Qabaqda nə qədər vaqon işləyirdisə, indi də o qədərdir. Bu gün görürsən filan ağaya bir dənə vaqon verilir bütün qulluqçuları ilə. Əlbəttə bir parovoz xüsusi adam aparanda millətə xidmət edəmməz.

Sihhiyyə [gigiyena] işləri daha betərdir. Böylə zibil şimdiyədək heç görülməmişdir. Qatar naçalniki təmizliyə və biletsiz adam getməməsinə baxmaq üçün ikən, zibil hədsiz, biletsiz gedən hesabsızdır. Qayda da əsla yoxdur. Buradan Biləcəriyə də, Tiflisə də plaskart 65 manatdır.

Bir də, bilməm nə üçündür ki, bir məmləkətdə yolun birinə bir cür qiymət qoyurlar, digərinə başqa cür. Məsələn, ümdə xəttə də bilet qiyməti 25 faiz art-

mışkən, nə üçün Bakı-Suraxanı yolunda 1-ci sinif 4 manatdan 8 manata qaldırılmışdır? Əgər burada gedənlər burjuv isələr, sair yolların da birinci sinif sərnişinləri burjuvdurlar. Fəqət bu nöqsanları göstərməklə bərabər, mən tariflərin artmasını lazım görürəm.

Əbilov İbrahim (Hümmət) - Tarif artmasının bahalığa və həyata sui-təsirini uzun bir nitq ilə bəyan edərək, fəqət yalnız tarif deyil, ümumiyyətlə mədəxili artırmaq lazım olduğunu etiraf edir və yol göstərmək təriqi [üsulu] ilə deyir ki:

Sosialistlərin də, sair firqələrin də proqramlarında var ki, bilvasitə [dolayı] vergilər götürülərək, bilavasitə [birbaşa] vergilərə diqqət və əhəmiyyət verilsin. Məsələn gəlir vergisi təyin etmək. Digər tərəfdən, məsələn Gürcüstanda və sair bəzi məmləkətlərdə həddindən ziyadə mənfəətlərə vergi təyin edilmişdir. Bizim hökumətimiz də müəyyən təşkilat vasitəsi və qanun təriqi ilə artıq mədəxilə vergi təyin edə bilər. Böyləliklə, həddən ziyadə pul qazanan möhtəkiqlərin cibindən xəzinə nəfinə [xeyrinə] pul çıxar, həm vergi dərdindən malı ucuzlaşdırarlar. Bu surətlə də camaatın güzəranı yüngüləşər və tez-tez maaşın artırılmasını tələb etməzlər. Dünyada Azərbaycan kimi xırda dövlətlər arasında öylə bir məmləkət yoxdur ki, öz mədəxili ilə dolana bilsin. Amma Azərbaycan dolana bilər. Ancaq maliyyə işlərini düz yola qoymaq lazımdır. İşlərimiz qaydaya salındıqda yalnız gəlir vergisi ilə biz bütçəmizin açılığını qapaya bilərik.

Binaən [ileyh] [ona görə], mən təklif edirəm ki, bu layihəyi-qanuniyyə rədd edilərək gəlir vergisi, fəvqəladə mənfəət

naloqu və sairə kimi böyük mədəxil mənbələrinə müraciət edilsin və böylə vergilər artırılın.

(məbədi var)

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

(Azərbaycan simsiz mövqifi tərəfindən alınmışdır)

(Bolşevik xəbərləri)

Hərbi əməliyyat

Pudoj dairəsində - Bizim hissələrimiz yürüşündə davam edir. Düşməndən silah və mərmir alınmışdır.

Murman dairəsində - Zaonej yarımadasının bütün aşağı hissələri tərəfimizdən işğal edilmişdir.

Fin səvahili [sahilləri] dairəsində sakitlikdir.

Qatçinanın şimal-şərqi səmtində vuruşmalar davam edir. Kuqidən şərqi Vindava dəmiryol xətti üzərində hissələrimiz vuruşmadadır.

Pskov dairəsində - Pskov dairəsində düşmənin böyük qüvvə ilə yürüşü müşahidə edilmişdir.

Lepol dairəsində - Bütün cəbhədə müvəffəqiyyətli yürüş davam edir.

Kiyev dairəsində qızğın vuruşmalar olur. Kiyev ətrafında düşmənin böyük qüvvələr almışdır.

Çerniqov dairəsi - Hər iki tərəf üçün müvəffəqiyyətli vuruşmalar olur.

Dmitrovsk dairəsi - Qızğın təərrüzi vuruşmalar [hücum döyüşləri] olur.

Kromi dairəsində - Bizim hücumumuz-

la düşmənin Ufa şəhəri kənarına atılmışdır.

Orlov dairəsində - Bizim hücumumuz düşmənin şiddətli müqavimətinə baxmayaraq genişlənməkdədir.

Voronej dairəsində - Düşmənin bizim qoşunlarımızın yürüşünü dayandıрмаğa çalışır.

Bobrov dairəsi - Bobrovun cənub-şərqi müvəffəqiyyətli surətdə vuruşmalar olur.

Nijni Quper dairəsində şiddətli vuruşmadan sonra Ust Buzuluku tərk etdik.

Budloq dairəsində hissələrimiz hücumlarında davamla Kapan mövqifini işğal etmişdirlər.

Ural dairəsi - Yüngül vuruşmalar gedir.

Troitsk-Kostanay dairəsində hissələrimiz düşməni təqib edərək 15-20 verst irəliləmiş və 1000 nəfər əsir və 5 top, 20 pulemyot və bir çox araba və qeyri hərbi qənimət almışdır.

Bakı haqqında bolşevik yalanları

Moskva - Alınan məlumata görə, Bakıdakı neft anbarları büsbütün dolmuşdur. Mədənlər dayanırlar, fəhlələr acından həlak olmaqdadırlar. Bütün Bakı fəhlələri sənətkarlar ittifaqı düzəltmişlərdir. Başda kommunist “Hümmət” firqəsi durur. Bakı fəhlələri bolşevik ruhundadırlar. Fəhlələr Şura hökumətinin bərpa edilməsinə lazımı qədər hazırlaşmışlar. Burjuaziya məqhur edilmişdir [əzilmiş, məğlub edilmişdir].

Ətraf mahalda jandarma və ağqvardiyaların xudsəranə [özbaşına] hərəkəti davam edir. Erməni kəndlərində qırğındır. (!?)

Baltikdə

Helsinki [Helsinki] - Estoniya məlumat bürosunun verdiyi xəbərlərə görə, İtaliya dövləti Baltik səvahlində olan hökumətlərin qəbulu və bolşevik Rusiya ilə sülh əqdinə [imzalanmasına] maildir. İngiltərə dövləti sükutla Baltik hökumətlərinin siyasətlərini təqib edir. Fransa Rusiya işlərinə müdaxilə etmək fikrindən qəti surətdə əl götürməmişdir.

SÜLH ƏTRAFINDA**Türkiyə məsələsi**

“Nyu-York herald” qəzetəsi yazır ki, Sülh Konfransı iclasları təviqindən [yubanmasından] bir çoxlarının qorxuya düşməsinin bica [boş] olduğu əxirən [nəhayət] anlaşıldı.

Lloyd Corc bu məqsədlə Parisə gəlmiş və Sülh Konfransı cəlasələrinin [iclaslarının] bahara qədər təliq edilməsini [təxirə salınmasını] təklif etmişdi. Lakin Amerika nümayəndələri kəndi nöqtəyi-nəzərlərini irəli sürərək cəlasələrdə davam etmək və bilatəxir [gecikmədən] Türkiyə və Macarıstan məsələlərini həll etmək təklifində bulundular. İşbu təklifi Klemanso dəxi müdafiə etdiyindən, Lloyd Corc razı olmağa məcbur qalmışdır.

Şimdi yəqin olmuşdur ki, Amerika Senatı mandatlar məsələsini həll etdikdən sonra Türkiyə məsələsinin müzakirəsinə başlanacaqdır. Və həmçinin yəqindir ki, Amerika Senatı nasıl bir qərar çıxarmış olsa da, Türkiyə müqəddəratı həllinin müzakirəsində Cəmahiri-Müttəfiqə [Birləşmiş Ştatlar] iştirak edəcəkdir.

Suriya məsələsində Klemanso ilə Lloyd Corc miyanında [arasında] etilaf [razılıq] hüsula gəlmişdir. Amerika heyəti bəyan etmişdir ki, Sülh Konfransında bu gün Türkiyə məsələsi müzakirə edildiyi zaman şu etilaf nəzərdən keçirilməlidir. Hərgah etilaf Cəmahiri-Müttəfiqə prinsiplərinə müğayir [zidd] olarsa, onlar protesto etmək səlahiyyətini viqayə edirlər [özlərində saxlayırlar].

Bolqariya təzminatı

Sülh müahidənaməsinin fəsiləri mövcibincə [sülh sazişinin fəsillərinə əsasən] Bolqariyanın mədyun [borclu] olduğu təzminatın tədiyyəsi 27 sənə vaxt təmddid ediləcəkdir [uzadılacaqdır]. Təzminatın yekunu 2 milyard 250 milyon frank qədər bir məbləğə baliğ olmuşdur [çatmışdır].

Zəbt edilmiş əmval xüsusunda Almaniyə dekreti

Almaniyə Sülh Komissiyonu, Almaniyə qoşunları tərəfindən zəbt edilmiş əmval [mallar] və əşya xüsusunda “R. A.” qəzetəsində dekret nəşr etmişdir. Almaniyə sülh müahidənaməsi şəraitinə tövfiqən məhud olmuşdur [sülh sazişi şərtlərinə müvafiq olaraq öhdəsinə götürmüşdür] ki, Belçika və Fransa[da] talan edilmiş ziqiymət [qiymətli] əşya, pul, sənayeyi-nəfisə [incəsənət] əsərləri və başqa əmvalı iadə etsin.

Bütün əhali dekret ilə istilam edilir [məlumatlandırılır] ki, hər kəsdə şu əşyadan varsa, bilatəxir [dərhal] xəsarətləri təviz edən [itkilərin əvəzini verən] alman komissiyonuna kanuni-əvvəl [dekabrın] 15-dən gec olmamaq şərti ilə Frankfurt-da təhvil versin.

Bu xəbəri dərc edən İstanbul qəzetəsi “Oriental” sual verir ki, o dekretə sabiq kronprins (Almaniyə vəliəhdi) də tabe olmalıdırmı?

İsveçrə və Cəmiyyəti-Əqvam

Kopenhaq [Kopenhagen] - İsveçrə Milli Şurası 69-a qarşı 98 rəylə Cəmiyyəti-Əqvam [Millətlər Cəmiyyəti] məsələsini müzakirə etməyi təxir etmişdir.

QƏZETƏLƏRDƏN**Türkiyədə üsyan**

Tiflisdə intişar edən “Qryaduşiy den” qəzetəsinin əxbaratına [xəbərlərinə] nəzərən, üsyançılar Bursanı işğal edərək Mərmərə dənizinə tərəf yürüş etmədə imişlər və o arada ingilislərlə üsyançılar arasında müsadimə [toqquşma] dəxi olmuş imiş.

İngiltərə ordusu

London - İngiltərə ordusunun tərxisi dayandırılmışdır.

Davravol ordusu və Gürcüstan

Pyatiqorsqdan Tiflisə yeni vürud etmiş [gəlmiş] camaat xadimi P. Q. Tumanov “Q. d.” qəzetəsi mühərririnə bəyan etmiş ki, dabrovol mətbatından bəzi qisminin Gürcüstan əleyhində idareyilisan etməsinə [danışmasına] baxmayaraq, Gürcüstana qarşı hərəkəti-təcavüz-karanədə bulunmamağı Baş komandanlıq qətiyyəən təhti-qərara almışdır. Moskva alındığı təqdirdə Məclisi-Müəssisan dəvət ediləcək və orada ətrafın üsuli-

idarəsi məsələsi də həll ediləcəkdir. Şimdilik ətraf məsələsində federasion nöqtəyi-nəzəri qalib gəlmişdir.

Zaqafqaziyada İngiltərə əsakiri

“Q. d.” qəzetəsinin dərc etmiş olduğu bir xəbərə baxılırsa, Zaqafqaziyaya yenedən vürud etməkdə [gəlməkdə] olan İngiltərə əsakininin [əsgərlərinin] əksər hissəsi Türkiyənin Qars və Batum üzərinə təcavüzkarənə hərəkətdə bulunmasından dolayı Batum nahiyəsində təhəşşüd edəcəkdir [toplanacaqdır].

İngiltərə Kabinəsində təbəddülat

Lloyd Corc zahirən təşrinə-əvvəl [22-də] ictima edəcək [toplanacaq] yeni Məclisi-Məbusan ilə rubəru [üzbəüz] qalacaqdır.

Siyasi dairələrdə söyləyirlər ki, bəzi təğəyyurat [dəyişikliklər] vüqu bulmuşdur və onların təsdiqi üçün Baş vəzir kralın övdətini [qayıtmasını] bəkləyir. Əvvəlinci növbədə Balfurun Lord Kerzonu əvəz edəcəyi təqərrür etmişdir [qərarlaşdırılmışdır]. Və yenə haizi-əhəmiyyət [əhəmiyyət daşıyan] başqa təbəddülatın [dəyişikliklərin] vüqu bulacağı ehtimalı da nəzərə alınmışdır.

A[d]miral Bitti şimdiki tərsənə rəisi Volter Lonq yerinə keçəcək. İrlanda işləri naziri Yan Makferson və Hərbiyyə naziri Uinston Çörçill başqa portfeller alacaqlardır.

Fransada tərxis

Fransada ordu tərxisi fəvqəladə bir sürətlə icra qılınmışdır. Eyni zamanda Amerika ordusunun tərxisi də icraya

başlanmışdı. Amerika ordusu əfradını [nəfərlərini] daşımaq üçün Fransa külli miqdarda tiren təxsis etmiş [qatar ayırmış] və Amerika əsakirini [əsgərlərini] Brestə doğru nəql etmişdir.

Nisanın [aprelin] əvvəlindən təşrinin əvvəlində [oktyabrın] 1-nə kimi 2 milyon fransız və o qədər də amerikalılar Fransa dəmiryolları vasitəsilə nəql edilmişdir. Eyni zamanda, müstəmləkə qoşunlarını müstəmləkələrə aparmaqla Fransa dönanması da müşkül bir vəzifəni ifa etmişdir. Ümumən 750 min adam və 5 min at nəql edilmişdir.

Kaluqada üsyan

“Rossagent” xüsusi müxabirinin verdiyi xəbarata nəzərən [xəbərlərə görə], Kaluqa dairəsində bolşeviklərin arxasında böyük üsyan qalxmışdır. Məhəlli [yerli] qarnizonların və fəhlələrin əksər hissəsi üsyançılar tərəfinə keçmişlərdir. Üsyançıların ordusu 10 minlərə bəliq olub [çatıb], top və mitralyozları da vardır.

Petlyuraya qarşı üsyan

Yenə həman agentəliyin verdiyi məlumata görə, Proskurov-Jmerin dəmiryolu mövqifləri [stansiyaları] dairələrində Petlyuraya qarşı üsyan qalxmışdır.

Qaliçalılar və Petlyura

Mövsuq [etibarlı] mənbələrdən alınan xəbərlərə görə, qaliçalılarla Ukrayna rusları arasında gərginlik zühura çıxmışdır. Qaliçalılar Petlyura hökumətini, Şərqi Qaliça ukraynalılarını lehlərin [polyakların] fədası etmədə və Rusiya ilə müharibədə davam etmək istəmədikdə ittiham edirlər.

Ukrayna heyətinin müvəffəqiyyətsizliyi

Kiyevə yetişən xəbərlərə görə, İngiltərə siyasi və ictimai dairələrini elam etmək [məlumatlandırmaq] məqsədi ilə əzimet etmiş [getmiş] Ukrayna heyəti Londona buraxılmadığından, Kopenhagenə [Kopenhagenə] övdət etməyə [qayıtmağa] məcbur olmuşdur.

Şura hökumətinin planları

“Rossagent” müxabirinin verdiyi xəbərlərə nəzərən, son günlər içində tutulmuş bolşevik radioları Mərkəzi Şura hökumətinin fəvqəlhəd [son dərəcə] həyəcana düşdüyünü təsvir edir.

Şura hökuməti lehlərə [polyaklara] və Müttəfiqlərə sülh təklif etmişdir. Lakin təklif cavabsız qalmışdır. Moskva son zamanlar Daşkənd ilə əlaqəyə başlamışdır. Radiolardan hasil olan ümumi təəssürat böylədir ki, Şura hökuməti Türküstanə köçməyə hazırlaşır və oradan da Hindustan və Çində bolşevizmi təbliq edərək, cinsi-əsfərin [sarı irqin] müavinəti ilə Avropa üzərinə saldırmaq əməlini [niyyətini] bəsləyir. Moskvanı Simbirskə təxliyə etmək xəbərləri Şura hökumətinin Türküstanə köçmək planını təyid [təsdiq] edir.

Moskvanın təxliyəsi

Xarkov - Bolşeviklərin Moskvanı təxliyə etməsi xəbərləri təyid etmədədir [təsdiq edilməkdədir]. Qatarlar dürlü əmval [müxtəlif mallarla] ilə dolu olaraq Simbirsk tərəfə göndərilirlər. Eyni zamanda Qırımızı qoşunun bəzi hissələri də Oryol-Moskva istiqamətindən Penza istiqamətinə doğru sövq edilir. Bunun mənası da təxliyə qarşısını cənubdan saxlamaq üçündür.

A[d]miral Seymur

Dabravol qəzetəsi “Naş kray” yazır ki, Taqanroq iskaləsində [limanında] a[d]miral Seymuru hamil olan [daşıyan] ingilis minanosu [torpedo gəmisi] bəklənir. Seymurun gəlməsi İngiltərə əsakirinin [əsgərlərinin] Batumu təxliyə etməsi və Gürcüstan səvahlilinin [sahillərinin] abluka [blokada] edilməsi ilə əlaqədar imiş.

VÜKƏLA ŞURASINDA [NAZİRLƏR KABİNETİNDƏ]

- Daxiliyyə nazirinin Dövləti Darülfünun cənbində [Dövlət Universiteti nəzdində] məhəlli [yerli] təsərrüfat kursları güşadı [açılması] haqqındakı təqriri [rəsmi müraciəti] isteması [dinlənilməsi] nəticəsində Maarif Nəzarətinə kurslar təşkilatı tapşırılması qərara alınmışdır.

- Maliyyə-İqtisadiyyə Komitəsi sədrinin məmaliki-əcnəbiyyəyə [xarici ölkələrə] çiyid aparılması haqqındakı təqriri isteması nəticəsində Ticarət Nəzarətinə bir milyon pudadək çiyidin məmaliki-əcnəbiyyəyə aparılmasına icazə vermək, gömrüyünün 3 manatdan 10 manatadək artırılması və aparılacaq çiyidi mal mübadiləsi qərarından azad etməyin tapşırılması qərara alınmışdır.

- Səhhəti-Ümumiyyə nazirinin rus qoşunları tərəfindən buraxılmış xəstə-xana işlərinin təsviyəsi [ləğvi] haqqındakı təqriri isteması nəticəsində məzkur [deyilən] məsələ təsviyəsindən ötrü Səhhəti-Ümumiyyə Nəzarətinə 70 milyonluq fondan 461 min manat buraxılması qərara alınmışdır.

- Türüq və Məabir [Nəqliyyat və Rabitə] nazirinin dəmiryolları tarifinin təzayüdü-nə [artırılmasına] aid təqriri istemasından sonra qanun layihəsinin təsviblə [bəyənilməklə], təsdiqdən ötrü Məclisi-Məbusana idxalı tapşırılması qərara alınmışdır.

- Post və Teleqraf nazirinin hökumətin işbu sənənin 11 eylülündəki [sentyabrındakı] zərflərin açılması haqqındakı qərarının yenidən baxılması haqqındakı təqriri isteması nəticəsində qərara alınmışdır:

22 eylülündən hökumətin Bakı postasında toplanmış pasilkaların həczi [müsadirəsi] haqqındakı qərarın dəyişməsinə əlavə olaraq:

1) Bütün zərflər qərarı-mövcud üzrə açılaraq dövlətə lazım olan əşya çıxarılmalı və həc ediləlidir;

2) Satışdan hasil olan pullar Dövlət Xəzinəyə Posta və Teleqraf Nəzarəti hesabına idxal olunur. Bir sənəyədək malların sahibləri çıxarsa, onların qiymətləri iadə ediləlidir;

3) Bu qərar elanından bir sənə keçdikdən sonra bütün iddialar qəbula keçməz və məbləğ xəzinə gəliri kimi hesab olunur.

NƏZARƏTLƏRDƏ [NAZİRLİKLƏRDƏ]

Miralay Rianın vürudu

Şənbə günü təşrinin əvvəlində [oktyabrın] 18-də, saat 12 radələrində sürəti qatarla Baş komissar Haskellin müavinini miralay [polkovnik] Ria cənabları kəndi ştabı ilə Tiflisdən Bakıya varid olmuşdur [gəlmişdir].

Miralayı doktor [Vaxtanq] Qambaşidze, Gürcüstan hökuməti nəzdindəki Azərbaycan siyasi nümayəndəsi müavini Vəkilov və Azərbaycan hökuməti nəzdindəki Gürcüstan siyasi nümayəndəsi doktor Alşibaya cənabları təşvi [müşayiət] etmişlərdir.

Miralayı vağzalda hökumət əzasından [üzvlərindən] Daxiliyyə naziri müavini general [Sadıq bəy] Ağabəyov, Generalını ştab müdiri [Baş qərargah rəisi] general [Süleyman bəy] Sulkeviç, Bakı istehkam dairəsi general-qubernatoru general Tle-xas, Xariciyyə Nəzarəti məmurunu və qey-rə [məmurları və başqaları] istiqbal etmişdir [qarşılıqsızdır].

Vağzaldan miralay “Metropol” otelinə gəlmişdir. Burada mümaileyhə [haqqında danışılan şəxsə] nahar təklif edilmişdir. Nahardan sonra miralay, doktor Qambaşidzenin məyyəti [müşayiəti] ilə Xariciyyə nazirini ziyarət edib Ermənistan ilə Azərbaycan miyanındakı [arasındakı] əhval haqqında uzun-uzadı müzakirədə bulunmuşdur.

Saat 6-da miralay, Hacı Zeynalabdin Tağıyev cənabları tərəfindən çay içməyə dəvət edilmişdi. Burada digər hökumət əzası da iştirak edirdilər və yeni Gəncədən övdət etmiş [qayıtmış] Rəisi-vükəla [Baş nazir] həzrətləri ilə miralay görüşüb Ermənistan haqqında müzakirətdə bulunmuşdur. Aşam miralay Dövləti Teatroya, sonra şama dəvət edilmişdi. Şamda bütün hökumət əzası iştirak etmişdir.

- Məsai Nəzarəti [Əmək Nazirliyi] işbu təşirini-əvvəl 16-da Bierinq telefon cəmiyyətindən məzkur [deyilən] ayın 18-də saat 12-dək tətili təsviyə etməsini [ara-

dan qaldırmasını] tələb etmişdi. Cəmiyyət məsələni təsviyə edəmmədiyindən Nəzarət tərəfindən:

“Cəmiyyəti xidmətçilərin məvaciblərini eylülün [sentyabrın] 1-dən etibarən 50% artırmaqla, əzl [işdən kənar] edilmiş 8 nəfərin təcili surətdə geri qəbul edilməsinə məcbur etmək qərara alınmışdır.”

Məsai naziri

- Ərazi Nəzarəti tərəfindən Azərbaycandakı qaçqınlar məsələsinə dair geniş bir məruzə hazırlanıb Vükəla Şurasına idxal edilmişdir. Məruzədə qaçqınların əhvalını təsvirlə, oktyabradaq miqdarının 30.741 nəfər olması denilmişdir. Məruzədə qaçqınları təmin və ziraət və fəlahət [əkinçilik və kənd təsərrüfatı] müavinəti üçün 164.400.000 manat təxsisin [ayrılmasının] lüzumu denilir.

- Maliyyə Nəzarəti tərəfindən spiçka aksizinin 1 qəpikdən 10 qəpiyə qədər artırılması və şəkərin girvənkəsinə 1 manat aksiz təyini haqqında bir qanun layihəsi hazırlanmaqdadır.

- Maliyyə Nəzarəti tərəfindən hal-hazırda Birinci Azərbaycan Dövləti 1919-cu sənə büdcəsi hazırlanıb qurtarımaqdadır.

- Maliyyə nazirinin sığorta cəmiyyətləri sığorta-gömrük vergilərinin məhəlli [yerli] xəzinələrə verilməsi haqqındakı təklifi Vükəla Şurası tərəfindən qəbul edilmişdir.

- Vükəla Şurası Maliyyə nazirinin mülkədarlardan torpaq məsələsi həllinədək

vergi almamaq və əvəz vermək təklifinə razı olmuşdur.

- Vergi qanun layihələri təhqiç edildi-yindən dolayı Maliyyə Nəzarəti bir çox müəssisələrdə vergi məsələsinin nizam-sız bir surətdə aparılmasını kəşf etdiyindən, təcili surətdə nizam və qaydaya riayət edilməsini təklif etmişdir.

DİLİMİZİN TÜRKLEŞMƏYİNƏ ÇARƏLƏR

III

5) Ərəbdən aldığımız cəmlərin çoxu türk hecalarındakı ahəngə müğayir [zidd] olduqları cəhətlə, türkləşmək halını da qəbul etməyirlər. Məsələn, əlqab [ləqəblər], əhibba [dostlar], ixvan [qardaşlar], əz-zim [böyük], ümərə [əmir], əvail [əvvəllər], xütut [xəttlər], əlaiç [əlaqələr], əyadı [əllər]... kimi kəlmələr ki, uyğunsuzluqları ilə bərabər, cəm formaları da mütəfərriqdir [pərakəndədir, bir-birindən fərqlidir]. Bunlardan əlavə, əlsinə [dillər], kü-tüb [kitablar], üməm [millətlər, ümmətlər]... kimi cəmlər də vardır ki, ahəngə müğayir deyillər. Lakin türk cəmi kimi müəyyən üsulları olmadığı cəhətlə, düzgün isteməlləri da [istifadələri də] bizlərə zordur. Hələ bəzi türk səflərində [qrammatikalarında] ərəb cəmlərinin mütədavilələrindən [işlək olanlarından] 27 növündən bəhs edilmişdir ki, bunlar ən məşhurlarıdır. Qeyri-məşhurları da az deyil. Bir bu qədər ərəbin basmaqəlib formalarını öyrənməyə nə ehtiyacımız vardır? Dün-

yada nə növ kəlmələr, feillər, ədatlar olur olsun, hamısının axırına “lar”, yaxud “lər” ədatını artırmaqla cəm ehtiyacımızı rəf edə [aradan qaldıra] bilirik. Hələ osmanlılar yalnız “lər” ədatı ilə keçinirlər. Əlimizdə böylə gözəl və heç kimə müyəssər olmayan bir qanunumuz olduğu halda, nə üçün özümüzü dağlara, daşlara salmaq? Əlqab əvəzinə ləqəblər, ümərə əvəzinə əmir, əvail əvəzinə əvvəllər... ilə-xır qoyub işlətsək, həm ərəbin bu dolanbac cəmlərindən azad olarıq, həm də həman kəlmələri ahəngimizə uyduraraq türkləşməyinə də müvəffəq olarıq.

Cəm siğələrindən [formalarından] əlavə, ərəbin ismi-fail və ismi-məfulları da türk ahənginə ziddirlər. Bunların da türkləşdirmək imkanı olmadığı halda ya gərək atılıb əvəzində dilimizə uyğun ərəbcə, farsca mütəradifləri [sinonimləri] qullanılsın. Məsələn, “katib” əvəzinə “münşi”, “məktub” əvəzinə də “nəviştə” qəbul edilərsə, dilimizə uyğun olduqları üçün türkləşilməyi də asan hüsula gələr. Ya da uyğun mütəradiflərini bulamadığımız halda, çarəmiz yoxdur bunları tamamən atıb əvəzinə əskimış türkcə mütəradiflərini qəbul etməliyiz.

6) Bir çox ərəb və fars kəlmələri mövcuddur ki, surəti-zahiri əlamətlərinə istinadən bunların tələffüzü xəfifcə [incə] gərək icra ediləydi. Lakin bunları avam camaat səqil [qalın] surətdə tələffüz edir. Bunun səbəbi odur ki, samitələrimiz iki dürlüdür. Bəzilərin təbiəti səqil olduğu cəhətlə bulduqları hecaları da özlərinə həmrəng edib qalın surətdə tələffüz etdirirlər. Qalanları, bəreks [əksinə], xəfif olub hecaları da xəfifləndirirlər. Hecaları səqilliyə mail etdirən hərflərimiz bun-

lardır: ح غ ع ظ ط ض ص خ ح. Bu hərfərlə yazılmış hecalar səqil oxunur. Məsələn, Həsən - Hasan, xəstə - xasta, səndəli - sandalya, fəzlə - fazla, tərəf - taraf, ərəb - arab, qədər - qadar kimi tələffüz edilir. Xüsusən “ق” [q] hərfi səqillik fəqərəsində [hadisəsində] ən böyük təsiri olduğu cəhətlə bununla yazılmış bir çox ərəb kəlmələri çoxdan türkləşmişlər. Məsələn, mənqəl - manqal, fələqqə - falaqqa, xəndək - xandaq, mətqəb - matqab kimi türk ahənginə qəbul etmişlərdir.

“ق” hərfinin müqabili “ك” [k] hərfi, bərəks [əksinə], bulunduğu kəlmələrin xəffiliyinə çalışır. (Səqil məsdərlərimizin axırı “ق” və xəffilərinki “ك” ilə tamam olur: qalxmaq, getmək kimi.) Bunun üçündür ki, “kətan” - “kətən” olmuşdur. Qalan samitələrimizin xəffiliyi ilə bəzən səqilliyi də müşahidə edilir. Binaənileyh [ona görə], bu səqil və xəffiliyi iştibahlı [şübhəli] hərfələrin də həlli ərbabi-ixtisası [mütəxəssislərə] həvalə edilməsi gərəkdir.

Kəlmələrin səqilliyini göstərmək üçün Osmanlı ədibləri bir çox türk kəlmələrini “ص” və “ط” ilə yazmışlar. Halbuki bunların məxrəci lisanımızda məfquddur [mövcud deyil]. Bu bərədə Şəmsəddin Sami bəy yazır:

“Biz Qərbi Türkiyədə səqil hərəkəli س -ləri, ص yazmağı adət etmişizdir. İmla xüsusunda çox daha məqul [ağlabatan] hərəkətdə bulunmuş olan Şərqə türkcə sahibləri isə türkiyyül-əsl lüğətləri [əsl türk sözlərini] əsla ص və ط ilə yazmayıb, daima س və ت və د ilə yazırlar. Bu vəchlə bizim, məsələn, صو [su], صاچ [saç] yazdığımız kəlmələri onlar bəhəqq [haqlı olaraq] سو [su], ساچ [saç] yazırlar. Əlhasil, bu hərfələrin lisanımıza düşulu

müçərrəd bir imla yanlışlığı nəticəsi və bir imlayi-səqim iqtizasıdır [imla yanlışlığı səbəbindəndir].”

Əvət, bu imlayi-səqim, heyfa ki, bu axır vaxtlarda bizim də yazılarımıza sirayət edir. Odur ki, məktəblərimizdə ا دا آ [ada] ləfzini ط آ surətində görəkən şagirdlərimiz “ata” kimi tələffüz edirlər. Bu kökləşmiş, əsaslaşmış, hətta qanun təhtinə [altına] düşmüş yanlışlıqlardan məhz latın hürufatının qəbulu ilə azad ola bilərik. Ayrı çarə fayda verməyəcəkdir. (İstəmədiyim halda mən də bir çox türk kəlmələrini ص və ط ilə yazmışam!)

7) Ərəbin ismi-məkanı ahəngə uyğun olduğu üçün bir çoxlarını saxlamalıdır. Məsələn, qəsixana deyincə məğsəl, aş-paxana əvəzinə mətbəx və “бойня” [sallaqxana] yerinə də məzbəh qəbul edilərsə, böylələri tamamen dilimizdə hüsn-təvəccöh [rəğbət] qazanmış olar. Fars ismi-məkanlarına gəldikdə, bunların da səqillərdə “gah” və “xanə” (= xana) əlavəsi ilə xəffilərdə “gəh” və “gədə” kəlmələrinin təlhiqiylə [birləşdirilməsiylə] dilimizdə uyğunluq hasil ola bilər (namaz-gah, çayxana, seyrəh, meygədə kimi). Böylə uyğun ismi-məkanları qəbul etmək mümkün olar.

8) Türklərdəki kəlimati-mürəkəbbənin [mürəkəb sözlərin] əksəri ahəngə uyğundur. Məsələn, aydın (ay tün = aylı gecə), axşam (ağ şam), paşa (baş ağa) və sairələri kimi. Lakin ərəb və fars kəlimati-mürəkəbbələri ahəngimizə çox çətinliklə uya bilirlər. Binaənileyh [ona görə], həmpa, həmrah, həmnam kimi dilimizə uymayan kəlmələrin əvəzinə ayaqdaş, yoldaş, adaş (ad daş) kimi dilimizin qəvədinə [qaydalarına] uyan mürəkəb kəl-

mələri qəbul etsək, gözəl olmazmı? Te-leqraf, telefon kimi əcnəbi əlfazi-mürəkəbbəni [mürəkəb sözləri] türkləşdirmək mümkün olmadığı cəhətlə, aralarına bir xətlə rabitə ataraq qəbul etməlidir. Şu halda kəlmənin biri xəffil və o biri səqil oxunur, ahəng də pozulmaz (tel-qraf, te-le-fofon kimi). Bir qədər düşünülərsə, hər şeyə çarə aramaq mümkün olar.

9) Ən bələli fəqərə [məsələ] uzun-uzadı və namövzun [ahəngsiz] ərəb tərkibləridir ki, onları türkləşdirmək mühal və mümtənidir [qeyri-mümkündür]. Bunlar türkləşmədiyi halda atılıb türkcə mütəradifləri qəbul edilməlidir. Tərkiblərdən ən qarmaqarışığı izafət bəhsidir.

Türklərdə üç cürə izafət işlənilir: izafəti-türkiyyə - “tanrı qulu”, izafəti-ərəbiyyə - “abdullah” və izafəti-farisiyyə - “mərdi-xuda”. Bunların türkcəsindən başqaları ahəngə ziddirlər. Binaənileyh [ona görə] bunların türkcələri tərcih edilməlidir. Hələ burası təəccübdür ki, bu yabani izafələrin qəbulu ilə bərabər türk sərf və nəhlərində [qrammatikasında] ərəbi izafələrin elmi istilahları da [terminlərini də] qəbul etmişlər. Bu istilahları türk izafələrinə tətbiq edəndə tühəf [qəribə] bir hal çıxır.

Məsələn, malikiyyət göstərən izafələrə türkcədə “izafəti-lamiyyə” demişlər (“Zeydin atı” kimi). Çünki bunun ərəbcəsində “lam” mövcuddur (“Fərəsul-Zeyd” kimi). Bu yollarla bizi ərəbləşdirməyə çalışan sərfiyyəyə [qrammatika alimlərinə] nə deməli?

Sair millətlərin sərfçiləri dillərinin milliləşdirməsi uğrunda sərfçilərini yazmışlar. Bizimkilər isə türk ağzına sığmayan ərəb qaşığı ilə şorba içirmək istəmişlər! Söz

yoxdur ki, böylə süni istilahlər də rədd edilməlidir.

10) Uzun tərkiblərdən əlavə ərəblərin, farsların qısaca ədatları da dilimizə uymayır. Lakin bunun çarəsi asandır. Əcnəbi ədatları əvəzinə türk ədatlarını qərarlaşdıraraq, məsələ bütün qurtarar. Məsələn, fars ədatı ilə “dərvişanə”, ərəb ədatı ilə “laşəkk” əvəzinə türk ədatlarını qoyub “dəvişcəsinə” və “şəksiz” kimi qullanılsa, tamamilə türk ahənginə uydu-rulmuş olar.

11) Ədəbiyyatımıza bir çox ərəb və fars kəlmələri dolmuşdur ki, onlara əsla və qəta [qətiyyə] ehtiyacımız yoxdur. Məsələn, bərədər [qardaş], xahər [bacı] kimi. Bunlar ahəngə müğayirdir. Binaənileyh, əvəzlərinə qardaş və bacı (həmişirə kəlməsi türkcədə düzgündür) kimi ahəngə uyğun kəlmələri qoyub, fars və ərəb mütəradiflərini atmalı. Filhəqiqə [doğrudan da], dilimizdə “əkiz” kəlməsi mövcud ikən ahəngsiz “tövəm” kəlməsinə nə ehtiyac? “Bənati-nə’ş” kimi ağır bir tərkib əvəzinə sadəcə və uyğun “Ye-digər” (yəni yeddi ulduz) qəbul olursa, gözəl olmazmı?

12) Elmi istilahları bu gün hələlik ya osmanlılardan, ya da ruslardan qəbul etməliyiz. Birincilərin istilahları ərəbcə və ikincilərinki də ruscadır. Yəni hər ikisi bizim üçün yabaniyədir. Yabanilikləri ilə bərabər, dilimizə də heç biri uyğun deyildir. Heç birini də türkləşdirmək mümkün olmayır. Lakin məqami-zərurətdə bunların birisini gərəklə qəbul edək.

Hankısını qəbul edək ki, türkləşdirməyi də bizim üçün asan olsun? Götürək kimya istilahlərini. Müvəllidül-hümuuz = кислородъ [oksigen], müvəllidül-ma =

водородъ [hidrogen], müvəllidül-fəhm = углеродъ [karbon]. Bunların ərəbcəsi ilə ruscası eyni-eynilə biri-birinin tərcüməsidir. Millətperəstlik xəyalı ilə türklər bunları Yevropa məxəzlərindən alıb ərəb dilinə tərcümə etmişlər, ruslar da rus dilinə. Yəni istilahları da milliləşdirmək istəmişlər.

Lakin elmi rəhbəri itirməmək üçün tamam Yevropanın qəbul etdiyi kimyəvi müqəttəatı [qısaltmaları] (химическія формулы) da qəbul etməyə məcbur olmuşlar. Böylə ki, kimya dilində birincini “O” hərfi ilə, ikincisini “H” hərfi ilə və üçüncüsünü də “C” hərfi ilə qəbul və təhrir edirlər [yazırlar]. Çünki əsl məxəzində birincisinə “oksigen” (O=ا), ikincisinə “hidro” (H=ه) və üçüncüsünə də “karbon” (C=ق) dedikləri üçün hürufi-müqəttələri də O, H, C olmuşdur. Odur ki, türk və rus tələbələri üçün kimya təlimi müşkül bir hala düşür. Ana dilindəki istilahlardan hürufi-müqəttəsi kimyəvi müqəttəat ilə mütabiq olmadığı üçün bunlar çəşirlər.

Ərəbi istilahlardan müqəttələri ح (hü-muz), م (ma), ف (fəhm) ibarət olduğu halda, ruslarınki da У, В, К hərflərindən ibarətdir ki, bunların heç biri kimyəvi müqəttəatla (C, H, O) mütabiq [uyğun] deyildir. Pəs [deməli], millətperəstlik ic-tihadı [cəhdi] bu yolda fayda verməz. Türklərə də, ruslara da lazım idi ki, əsl məxəz-dən kimyəvi müqəttəatın qəbulu ilə bə-rabər, istilahlarnı da qəbul edəydilər. Ta ki, bu müqəttəələrin nədən ibarət oldu-ğunu asanca və sürətlə düşünəydilər.

Bu gün heç vəchlə kimyəvi müqəttəatı milliləşdirmək olmaz. Tamam Yevropada öylə icra edildiyi kimi, biz də gə-

rək öylə icra edək. Pəs, kimya istilahlarnın hürufi-müqəttəəsini dəyişməzçəsinə qəbul etməyə məcbur olduğumuz halda, əsl istilahlarnın nə üçün tərcümələrinə razı qalaq? Həm də bu tərcümələr dilimizə uymayı. Yaxşısı bu deyilmə, həman mü-qəttəələri andıran istilahları əsl məxəz-dən qəbul edib, türkləşməsinə də çalış-saq, ta ki kimya açarları bizim üçün gizli qalmasın? Şol vaxt əczaxanalara göndə-rilən bir bu qədər nüsxələrin məzmunu da bizə aşkar olar. Kimya istilahlarnında “kibrit” əvəzinə “sülfürük”i [sulfat turşusu-nu] qəbul etsək, bunun müqəttəəsi S-in (= س = sülfürük) mənasını da anlarız.

Xülasə, bu istilahları əvvəlki mənbə-lərindən alıb türkləşdirməli. Böylə olar-sa, həm türkləşdirmək məsələsi asan olar (çünki ərəbcə böyük tərkibləri türkləşdirmək çox zordur), həm də elm mə-sələlərinə təfriqə [ikitirəlik] düşməz. Və həm də əczaxanalarda və emalatxana-larda istemal edilən [işlənilən] kimya for-mulları savadlılarımızın hamısına aşkar olar.

Milli məfkurəmizin ən böyüyü “türkləşdirmək” bəhsidir. Lakin bu məfkurə-ləri doğuran mədəniyyəti, milliyyət yo-lunda qurban kəsmək olmaz. Mədəni-yət bizi vadar edir ki, naqis əlifbanı atıb yevropalılarnın mükəmməl əlifbasını qə-bul edək. Həman mədəniyyətin tələbatı ilə elmi istilahlarnın çoxunu və ələlxüsüs kimyəvi istilahları da gərək Yevropadan qəbul edək ki, əbəs yerə çəkilən zəhmət-lərin önü alınsın.

“İzafəti-lamiyyə” kimi bir çox uydur-ma istilahlarnımız vardır.

Hələ öylələri vardır ki, onu düşünmək üçün Həzrəti Əyyubun səbri gərək. Mə-

sələ, “zəmiri-müfəsili-qaibin müfrədi-müzəkkərindən mə’xuz [kişi cinsində üçün-cü şəxs əvəzliyinin təkindən əmələ gələn]”. Əcəba, bu hankı türkcədir? Böylə, is-tilahlarnın da türkləşməsinə çalışmalıdır. Lakin bu istilah fəqərəsi məsələmizin ən ağır yeri olduğundan, bunu da ərbabi-ix-tisasa həvalə edirik. Maarif Nəzarətində bunun həlli üçün mütəxəssislər dəvət edil-məlidir.

Buraya qədər göstərdiyimiz çarələrin hamısı ədəbiyyatın nəsrən yazılmış qis-minə aiddir. Mənzum yazılara gəldikdə, bunların da türkləşmək üsulu cavan şü-əramızın [şairlərimizin] öhdəsinə gəlir. İndiyə qədər türkcə yazılmış şeirlərin sə-liqələrinə əl vurmaq olmaz. Zira vəzin və qafiyələri pozulmuş olar. Bundan sonra yazılacaq şeirləri türk mühitinə, türk tə-biətinə uyduraraq yazmalı. Şüəramızın bəzisi tələffüzümüzün məqsur [qısaldıl-mış, uzun saitləri olmayan] halını göstərə-rək, saf türkcəmizi nəzm aləminə yarar-sız zənn edirlər. Lakin bu yanlış bir zəndir. Özüm şair olmadığım cəhətlə, böylə batil fikirlərə Osmanlı şairi məşhur Mə-həmməd Əmin bəyin kəlamını nişan ve-rə bilərəm. Bunun kəndisinə məxsus “Əmin bəy türkcəsi” namı ilə lisanı, üs-lubi-şeyri ədiblər arasında məşhurdur. Əmin bəy türkcəsində ərəbi və farisi kəlmələr qullanılmaz. Məgər ki “ruh”, “vicdan”, “insan” kimi hər kəscə məruf [bi-linən] kəlmələr ola və həqiqi türkcədə mü-adilləri [əvəzləri] və müqabilləri [qarşılıqları] bulunmaya. Hələ tərkiblər qətiyyəyən məmnudur [yasaqdır]. Əmin bəy türklüyə rəbti-qəlb etmək [kənüldən bağlanmaq, könül vermək] və etdirmək üçün lisana müraciət etmiş, lisanı da nə Anadolu li-sanıdır, nə Rumeli türkcəsidir, nə də büs-

bütün İstanbul şiveyi-adisidir. Qüsursuz deniləcək qədər ümumi və sadə türkcədir ki, heç bir ləhcəyə bənzəməz.

Əmin bəy bu türkcə ilə şeir söyləmə-yə başlar-başlamaz hər kəs tərəfindən təqdiratə məzhər [təqdirlərə nail] olmuşdur. Nümunə olaraq, onun “Köy qızı” ünvanlı nəzmini maraqlılara göstərirəm. İştə nəzm:

- *Buyurunuz qəhvənizi!*

- *Baxdım bir qız, köy qızı;*

- *Yanağının çıxıqlığı, mini-mini ağızı*

- *Hər bir halı “Anadolu qönçəsiyəm” de-məkdə!*

- *İç çəkisi, titrək səsi, o qızarmış gözləri,*

- *Məlul-məlul baxışları, bükük boynu,*

- *hər yeri*

- *Bir çox şeylər oxunu[yo]r bu sevimli çiçəkdə.*

- *Qızım, sənin anan, baban, kimin-kimsən varmı?*

- *Var!*

- *Nərədələr?*

- *Onlar, bacım həpsi köydə qaldılar.*

- *Nəralisən?*

- *Boluluyam.*

- *Nəçün gəldin?*

- *Bunaldıq,*

- *Tarlamızı sürəmmədik, yeyəcəksiz, ac qaldıq.*

- *Pəki, sənin İstanbula gəlmən ilə no-lacaq?*

- *Mənim bir qaç illiyimlə babam ökü-z alacaq...*

Gördünüzümü, bu şeirdə ərəbin heç bir namövzun tərkibi, cəmi, ədəvati [ədətləri], filanı yoxdur. Bizim “naəlac qaldıq” səqim bir cümləmiz əvəzinə şair əfəndi qısaca və saf türkcə “bunaldıq” (bunaldıq, şaşırmaq) deyir.

İştə, türklük həvəsinə düşən cavan şairlərimiz üçün Əmin bəyin “Türkcə şeirlər” nam [adlı] məcmuəsini düsturüləmə [nümünə, təlimatnamə] və rəhbər olaraq nişan verə bilərik. İstər şairlər olsun, istər katiblər, ahəng üsulunu nəzərdə saxlamış olsalar, latın hürufatının qəbulnadək bir çox fəqərələri türkləşdirmiş olarız ki, bu da az iş deyil.

Bu iki məsələ (latın hürufatı və türkləşdirmək) qəbul edilib tamam olarsa, növbədə saf türkcənin sərf və nəhvlərini tərtib vermək lazım gəlir. İndiki sərf və nəhvlərin heç biri imla və inşamızı təbii hallarında göstərməyirlər. Ömür vəfa etsə, bu məsələyə ayrı vaxt rücu və övdət edərək [müraciət edər və qayıdırıq].

Fərhad Ağazadə

BƏHRİYYƏ İŞLƏRİMİZ

Şəhadətnaməsiz təcrübəli mexaniklər haqqında

Sentyabr ayında təcrübəli gəmi sürənlər (kapitanlar) xüsusunda bir məqalə yazmışdım. İndi də mexaniklər haqqında bir neçə söz yazmağa cəsərət edirəm.

Təşrinə-əvvəl [oktyabrın] 17-də Xəzər dənizində çalışan müsəlman təcrübə görmüş mexanik (çarxçı) və müavinlərinin ümumi iclası vəqə oldu. Əvvəlinci müzakirəyə qoyulan məsələ hal-hazırda gəmilərdə müavin vəzifəsində şəhadətnaməsiz təcrübə görmüş çarxçıların ticarət portu binagüzarlığı [sərəncamı] ilə vəzifələrindən kənar edilmələri xüsusunda idi. Öylə anlaşıldı ki, fəvqəzəkir [yuxa-

rida qeyd olunan] adamlar vəzifələrini buraxıb səfil və sərgərdan qalmaq məcburiyyətindədirlər. Əlbəttə bu, təəssüf ediləcək bir keyfiyyətdir, zənn edirəm. Bu əsasən qanun ədd [hesab] olunmasın gərək. Zira o adamlar ki, Xəzər dənizində qaç sənələr zərfində can qoyub, ömür çürüdüüb məharət və ustadlıq qazanıblar və o təcrübələr sayəsində hal-hazırda ticarət səfinələrində [gəmilərdə] çarxçı müavinliyi vəzifəsini layiqincə ifa edirlər, nasıl olar ki, indi onlara etibar və etimad olunmasın. Halbuki eyni zamanda onları çalışdıran kapitan və mexaniklər gəmilərə qəbul edib işə yaradıqlarını isbat edirlər.

Böylə vəziyyətdə bulunanlar az deyildirlər. Müsəlmanlardan 50-60 nəfərə qədər mövcuddur. Onların əksəri qocadır, əhli-əyal sahibidir. Böylə olsa, bu gün onlar şəlpə-şülpələrini yığıb gəmilərdən kənara çıxmalıdırlar.

Əlbəttə, indiki zamanda hamı bilir ki, heç bir adam kəndinə iş arayıb tapa bilməyir, xüsusən dənizdə işləyənlər. Balıq sudan çıxıb ölənin kimi, məllahlar da [dənizçilər də] gəmidən çıxdıqda başqa bir vəsilə [yol, vasitə] ilə kənarda özlərinə çörək qazana bilməyib, ailəsi ac və yalavac qalır. Binaənileyh [ona görə], burada gərək bir çox şeyləri nəzərə almaq. Birdə-fəlik biçarə təcrübəli mexaniklərin yaşamasına xitam vermək olmaz. Onlar hələ yaşamaladırlar, onların balaları böyüməlidirlər.

Bundan maəda [başqa], Azərbaycanın halını nəzərə gətirdikdə dəxi də məsələ bir qədər aydınlaşır. Heç kəsə gizlin deyil ki, Azərbaycan hökuməti dəniz əməliyyatında pək zəif bir haldadır. Bilxassə [xüsusilə] inqilabi bir zamanda ki, Azər-

baycan istiqlaliyyəti qara qüvvələr tərəfindən təhlükədədir, düşmən gəmiləri sərbəst Xəzər dənizində seyr edirlər və anbaan paytaxtımızı təhdid altına alırlar. Aşkardır ki, düşmən qarşısına çıxmağa bizim bəhri qüvvətimiz [donanmamız] yoxdur. Ancaq biz yatmamalıyıq. Malik olmadığımız qüvvələri təşkil etməliyik. Əlbəttə ki, hökumətdə bu təşəbbüs də vardır və minbəd [bundan sonra da] olmalıdır.

İştə, ehtiyacımız olan flot mükəmməl bir surətdə əngər [çox yaxın] bir zamanda düzələcəkdir. Təbii, xah hərbi və xah ticarət, hər iki flotu çalışdırmağa mü-təxəssislər lazımdır. Hal-hazırda Azərbaycanın mütəxəssislərini toplasaq, görürük ki, kapitanlara, mexaniklərə pək çox ehtiyac vardır və gələcəkdə bu ehtiyac dəxi də artıq hiss olunacaqdır. Buna indidən çarə arayıb istiqbalı [gələcəyi] əsaslandırılmalıdır. Əgər fəvqəzəkir mexaniklər bu zaman gəmilərdən xaric edilərsələr, demək olar ki, Azərbaycan dəniz dəstgahını yığırdır və gələcəkdə bir bəhriyyə qüvvəsinin düzəlməsindən göz çəkməlidir. Xayı, vəzifələrində baqi qalarsalar, işlər yatmayıb tərəqqi edəcəkdir. Və get-gedə bəhriyyə məktəblərində oxuyub məllahlar [matros] artacaqdır və Azərbaycan bəhriyyə qüvvəsi də əmələ gələcəkdir. Burasına bəhriyyə müəssisələri nəzəri-diqqət yetirməlidirlər.

Mən zənn edirəm ki, Türük və Məabir [Nəqliyyat və Rabitə] naziri həzrətləri bu növ mexaniklərin halını nəzərə alıb onlara köməklikdə bulunsun. O da iki növlə ola bilər. Ya gərək onlara nə qayda ilə xidmət edirlər, vəzifələrində baqi qalmaq icazəsi verilsin və yaxud xüsusi bir qanun üzrə təcrübələrini nəzərə alaraq

onlara Nəzarət tərəfindən ixtiyarat şəhadətnamələri verilsin ki, onlar gəmilərdə xidmətdə buluna bilsinlər və həyatlarını saxlasınlar. Şayəd bu iki yol ilə onlara bir yardım etmək qeyri-mümkün olarsa, o halda onlar üçün bəhriyyə mexanik məktəbi cənbində [nəzdində] təcürübə kursları açmaq olar ki, iki ay orada çalışdıqdan sonra onlar şəhadətnamə ala bilsinlər.

Lakin burada bir də onların maddi cəhətlərini nəzərə almalıdır. Necə ki, balada zikr olundu [yuxarıda qeyd olundu], bunların əksəri gəmi sahiblərinə xidmət edirlər və aldıkları haqlara güclə balalarını saxlayırlar. Həqiqətən, Azərbaycan Cümhuriyyətinin gələcək qüvvətini nəzərə alaraq Türük və Məabir naziri həzrətləri bu məsələni də həll edə bilərlər. Yəni mümkündür ki, hökumət xəzinəsindən iki ay əvəzində məzkur [deyilən] mexaniklərə maaş verilsin. Halbuki tez və ya gec tamam maryaklar [dənizçilər] səfərbərlik halına gətirilməlidirlər.

İştə, zikr etdiyim ümumi iclas da bu rəyde oldu ki, söylədiyim kimi, Türük və Məabir naziri cənablarına müraciətən yardım və müavinət istəsinlər.

Ümum maryak yoldaşlarımla bərabər bu xahişin qəbulu arzusundayam.

Kapitan Əli

XANIMLARIMIZA MÜJDƏ

Xanım həmsirələrim [bacılarımlı]! Gözünüz aydın olsun! Bir qaç aydan bəri yalvarıb xahiş etdiyiniz, acı-acı ifadələrlə anladığınız, sənələrca yatmış, uyuşmuş dərdlərimizə dərman olacaqsa, elmdən,

tərbiyədən olacağını düşünüb, bir çarəsi varsa, o da xanımlar üçün kurslar açılması ilə olacağını yana-yaxıla söylədiyinizin nəticəsidir ki, həmd olsun, bu gün Maarif naziri həzrətlərindən qadınlara məxsus kurs üçün izin sadir oldu [verildi]. İştə, mən də bir həftəyə qədər arzusunda bulunduğunuz kursun açılmaq müjdəsini sizə verməklə iftixar edirəm.

Həmd olsun, bu bir fəaliyyətdir [xeyirli əlamətdir] ki, şimdiyə qədər kəndi varlıqlarından, kəndi ixtiyaratlarından xəbəri olmayan qadınlarımız bu gün kəndi varlıqlarını dərk etməyə, kəndi pənal olmuş [tapdalanmış] hüquqlarını tələb etməyə qalxışdılar.

İştə, əvvəlinci addımlarını atdılar, kəndiləri üçün kurs açdırmaq təşəbbüsətində bulunub, arzularına nail oldular.

Kursların məramı

Qadınlarımıza kursların nə dərəcədə əlzəm [vacib] olduğunu qeydlə, qadınlarımızın ruhlarını oxşayacaq, tərbiyələrinə yarayacaq üsul və hərəkətlər da proqramımıza daxildir. Böylə ki, xanımlarımıza kursda oxumaqla bərabər, lazımı miqdarda milli müsəmirələr [konsertlər, tamaşalar], ədəbi cəmiyyətlər tərtib etməklə, bir və ya iki həftədə bir də cümə günlərində mühəzirlər (leksiyalar) oxunmaqla xanımların əhvali-həziredən, zamanın icabatından [ehtiyaclarından], ev idarəsindən, çocuq tərbiyəsindən, xülasə, qadınlığa, validəliyə [analığa], mürəbbiyəliyə, müdirəliyə dair məlumatlar veriləcəkdir. O vaxt qadınlarımız tam mənası ilə çocuqlarının validəsi, mürəbbiyəsi və evinin müdirəsi olub, müvəzzəf oluqları [daşdıqları] vəzifələri bəhəqq əda

etməyə müqtədir olacaqdır [haqqıyla yerinə yetirməyə gücləri çatacaqdır].

İştə, bu kurslara davam etmək istəyən xanımlar şimdiden ərizələrini təqdim etməlidirlər. Kurslar üç şöbə olacaqdır: heç bilməyənlər, bir az bilənlər, daha artıq bilənlər. Haydiniz, xanımlar, böylə fürsət ələ düşməz. Firsəti fəvtə verməyib, həman kursa şitab ediniz [tələsiniz].

Kurslar Nikolayevski küçədə Birinci Milli Ünas Gimnaziyasında açılacaqdır.

Rəsmi-güşad [açılış mərasimi] gününün təyini ayrıca da qəzetədə də elan olunacaqdır.

Şəfiqə Əfəndizadə

BAKI XƏBƏRLƏRİ

Ermənikəndin mühafizəsi

Ermənikəndin layiqli surətdə mühafizəsindən ötrü qradonaçalnik Daxiliyyə Nəzarətinə müraciətən rica etmişdir ki, məzkur [deyilən] kənd 8-ci polis dairəsindən çıxarılsın. Burada xüsusi bir adam təyin edilsin ki, polis müfəttiş[i] ixtiyarına malik olsun. Qradonaçalnik bununla bərabər Bələdiyyə İdarəsinə müraciətən konka dəmiryolundan Ermənikəndə bir qol çəkilməsi mümkün olub-olmadığını isticvabda bulunmuşdur [soruşmuşdur].

Yeni elektrik xətti

Şəhər ilə Elektriçeskaya Sila cəmiyyəti arasında əqd edilmiş [imzalanmış] yeni bir müqavilənamə mövcubincə [müqavilənaməyə əsasən], Cəmiyyətin mərkəzi mövqifindən [stansiyasından] şəhərə yeni qüvvətli bir hava xətti çəkməlidir.

Elektrik cəmiyyətini cərimə

Bələdiyyə İdarəsi, elektrik cəmiyyətinin 17 aprelədə mərkəzi mövqifi fəaliyyəti durduraraq şəhəri işıqsız buraxdığından naşi [ötrü] müqavilənamə mövcubincə 4 min manat cərimə etmişdir.

Odun ehtiyatı

Ümum Ordu İstehkam Müfəttişliyi rəyasətindən Bakı qubernatoruna xəbər verilir ki, qış mövsümünün hülulu [gəlməsi] münasibətilə ordu və müəssisələrdən ötrü odun tədarük edilməsi lazım gəldiyinə görə, idarə Yalama meşəsində odun alıb müvəkkili Qvaramadzeyə vəgüzar etmişdir [tapşırılmışdır] ki, odunları Yalama istasyonundan daşıtsın. Fəqət məzkur [adı çəkilən] Qvaramadzenin verdiyi məlumata görə, vəsaili-nəqliyyə [nəqliyyat vasitələri] olmadığından qubernatordan idarə xahiş etmişdir ki, işbu məsələyə Müşkür uçastok pristavı tərəfindən yardım göstərilməsinə əmr verilsin. Bakı qubernatoru lazımı binagüzarlıqlar etmişdir [sərəncamlar vermişdir].

Çöl farələri

Cavad qəzası əhalisinin iltimasına görə, Ziraət [Əkinçilik] naziri Bakı qubernatorundan xahiş etmişdir ki, Cavad qəzasında çöl farələri (siçan) ilə mübarizə üçün instruktör Berq Kurska zeyldə məzkur [aşığıda deyilən] pristavlar 2 ay müddətində müavinət göstərsinlər:

- 1) Qaradonlu pristavı Muradxanov;
- 2) Xıllı pristavı müavinini Nuri Həsənov;
- 3) Biləsuvar pristavı müavinini Bobrov;
- 4) Cavad qəzasının Qalaqayın pristavı müavinini.

Qubernator lazımı binagüzarlıq etmişdir.

Quba qəzasına müavinət

Quba qəzası Yasab camaatı vəkillərinin xahişinə görə, Bakı qubernatoru Ümuri-Xeyriyyə və Nəfiə Nəzarətindən [Sosial Təminat Nazirliyindən] xahiş etmişdir ki, camaat yandığından, Yasab kəndinə çəkdiyi su yoluna geri qaytarmamaq üzrə 55 min manat pul buraxılsın.

CƏMIYYƏTLƏR VƏ İTTİFAQLAR

Ümum dağıstanlılara elan

Vətənimiz Dağıstanın düşmənlər tərəfindən məruz qaldığı böyük təhlükəni nəzərə alaraq vətəninini, dinini sevən və bu yolda heç bir fədakarlıqdan çəkinməyəcəyinə ümidvar olduğumuz Azərbaycanlıların 22 oktyabrda çaharşənbə günü saat 12-də Nikolayevski küçədə Dum meydançasındaki Mərkəz Raboçi Kluba [Fəhlə Klubuna] hər halda təşrif etmələrini vətəndaşlıq naminə rica və istirham [xahiş] edirik.

Mütəəllimlər ittifaqında

Keçən 1918-19-cu tədris ilinin ikinci yarısında Bakı Birinci Reallı məktəbi Türk Mütəəllimləri [Məktəbliləri] İttifaqı idarəsində əmələ gəlmiş keyfiyyətin həqiqi səbəblərini mütəəllim yoldaşlara aydın etməkdən ötrü biz məzkur [deyilən] məktəbin türk mütəəllimləri aşığıdakı məlumatı veririz:

1918-19-cu tədris ilinin yarısında Bakı Birinci Reallı məktəbi Türk Mütəəllimləri İdarəsinin xəzinədarı olan İsmayıl Xanlarov (şimdi isə 7-ci sinfin şagirdi) idarənin iclasında məktəbin müdiri namın-

dan həqiqətə müvafiq olmayan sözlər söyləyib ki, guya müdir, 3 nəfər müsəlman mütəəllimlərini haqqı-tədris vermədiklərinə görə məktəbdən xaric etmək istəyir. İdarədən həman mütəəllimlər üçün haqqı-tədris verməkdən ötrü pul almış və pulu məktəbə verməkdənsə kəndisi sahib olmuş. İdarəyə isə məzkur mütəəllimlərin [deyilən məktəblilərin] ataları namından kəndisi yazdığı saxta sənədlər təqdim edib pulu məktəbə verdiyini sübut etmək istəmiş.

Bundan əlavə, həman ilin yenə ikinci yarısında idarə kəndi nəfinə [xeyrinə] müsəmirə [konsert] tərtib verdikdə, bir neçə başqa vasitələrlə də İsmayıl Xanlarov kəndisi idarənin pulunu təsərrüf etmək istəmişsə də, müvəffəq olmayıb, kəndisinə qarşı şübhə oyanmışdır. Binaənileyh [buna görə], təftiş icra olunduqda İsmayılın həqiqətən sadıq olmadığı sübut olunmuşdur.

Bu oktyabr ayının 12-də vəqə olmuş ümumi iclasımızda, biz, Bakı Birinci Realin məktəbi mütəəllimləri yekdil məzkur [adı çəkilən] İsmayılın mütəəllimlərə layiq olmayan hərəkətlərdə bulunduğunu nəzərə alaraq, onu ittifaqdan xaric elan edirik.

İmzalar

Cəmiyyəti-Xeyriyyədə

Düşənbə [bazar ertəsi] günü təşrinin əvvəlin [oktyabrın] 20-də Bakı Müsəlman Cəmiyyəti-Xeyriyyəsinin iclası çağırılmışdı. Axşam saat 7-də iclas açılaraq işbu məsaili-yövmiyyə [gündəlikdəki məsələlər] mövqeyi-müzakirəyə qoyulmuşdur:

1) Müsəlman darüleytamının [yetimxanasının] Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nə-

zarəti [Sosial Təminat Nazirliyi] tərəfindən Cəmiyyəti-Xeyriyyə öhdəsinə verilməsi;

2) Qaçqınların təmini-məişətləri haqqında Əsədulla Mahmudovun təklifi;

3) Sədrin məzuniyyəti;

4) Hacı Qasimovun abidə xüsusunda izahatı;

5) Kargüzarın maaşı xüsusunda;

6) İdarə üçün bir katib dəvəti;

7) Hesabdar.

Təklif edilən məsələlər bir-bir müzakirə edilib bərvəchi-ati [aşağıdakı kimi] qərar verilmişdir:

1) Müsəlman darüleytamının [yetimxanasının] Cəmiyyəti-Xeyriyyə öhdəsinə verilməsi xüsusunda Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarətindən varid [daxil] olan məktubda hər bir çocuğun məxarici üçün Nəzarətdən Cəmiyyəti-Xeyriyyəyə ayda 200 manat verilməyi haqqında müzakirə edildikdən sonra qət olundu [qərara alındı] ki, işbu məbləğ kifayət edib-etməyəcəyi haqqında Hacı Qasimov başqa darüleytamlardan mükəmməl bir məlumat toplayıb İdarəyə tövdi etsin [təhvil versin].

2) Qaçqınların məişətini təmin üçün müvəqqətdən bir heyət təşkil edilsin və bu heyət Cəmiyyəti-Xeyriyyənin bir şöbəsinə təşkil edərək kəndi hesabını ayrıca saxlasın. İşbu heyət 3 nəfər Cəmiyyəti-Xeyriyyə idarəsi üzvlərindən və Ünas [Qadınlar] Cəmiyyəti-Xeyriyyəsi, Ziyalılar Cəmiyyəti və Bələdiyyə İdarəsindən birer nümayəndələrdən təşkil edilməlidir.

3) İdarə sədri Qasım Qasimov iki həftəlik məzuniyyət xahiş etməsinə görə, məzkurun müsafirətdən övdətinə [adı çəkilən şəxsin səfərdən qayıtmasına] qədər İdarə sədərəti sədr müavini Əbdüləli bəy Əmircanova mühəvvəl edilsin [tapşırılsın].

4) Şühəda [şəhidlər] şərəfinə qəbiristanda inşa olunan bina mühəndisinə mü-kafat olaraq abidəyə xərc ediləcək məbləğin 4 faizi verilsin.

5 və 6) Cəmiyyət kargüzarına ayda 3 min manat və katibinə 1800 manat mə-aş təyin olunsun.

7) İdarəyə bir mühasibəçi lazım olduğundan, müsəlman bir mühasib dəvət edilsin.

AZƏRBAYCANDA

Zəngəzurdan

Vaxtilə gözəlliyi, safiyyəti, bir çox şü-unati-təbiisi [təbii sərvətləri] ilə məşhur olan Zəngəzur şimdi səfaləti ilə, hali-əsəfiştimalı [təəssüf doğuran halı] ilə bir xarabazara dönmüşdür. Zəngəzurun gözəl məqamları, arxlar və ərzani [yaxşı] çayları, bağları və bostanları, səfalı yay-laları xain və vəhşi düşmənlər əli ilə qəsb edilməkdir. O şimdiyə qədər bütün sə-falar, istirahətlər ilə bəslədiyi övladını vəhşi dağlar arasında, sıcaq qumlar üzərində tərkə məcbur olmuşdur və olma-dadır.

Ancaq bu var ki, Zəngəzur bu fəlakət və səfaləti ilə bərabər, bir çox da tə-səllilər və ümidlər bəsləməkdə və bu halın müvəqqəti olacağına iman etmədə idi. Bu təsəllilərin ən birincisi təbii olaraq hökumətimizin müavinəti idi.

Budur ki, təsəlli və ümidlər vahi [boş] bir xəyaldən ibarət olmayıb, bəlkə ümid-lərin, təsəvvürlərin mafövqü [daha artığı] olaraq bir həqiqət şəklini aldı.

Eylül [sentyabr] 24-ndə Ali Müavinət Heyəti Zəngəzura varid oldu [gəldi]. Bəli,

hökumətimiz kəndi vəzifəsini ciddi ola-raq əda etdi [yerinə yetirdi] və gələcəkdə vətənimiz Azərbaycanın birer qəyur [qey-rətli] övladı olan minlərcə Zəngəzur ye-timlərinə:

Övladım! Marağ etməyiniz, mən sizin mərhəmətli ananızam. Doğrudur ki, sizin Məhəmməd, Əli, Vəli adlı babanız qul-dur andranıqların makinalı tufəngləri ilə şəhid olub sizdən təəssüflərlə ayrılma da, mən, Azərbaycan babanız nə ölmədim nə də öləcəyəm. Bəlkə yaşayır və sizi də yaşadacağam...

Bəli, hökumətlər millətlərlə yaşar. Hö-kumətsiz bir millət olmadığı kimi, mil-lətsiz də hökumət olmaz. Bu, inkarı mü-hal [mümkünsüz] dərəcədə sabit bir fə-l-səfədir.

Heyət general-mayor Talışinski həz-rətlərinin rəyasəti ilə bir neçə şəxsən eti-madlı cənablardan, mühüm siyasi firqə-lərin məsul əzalarından [üzvlərindən] ibar-ətdir.

Heyət işə başlamışdır. Zəngəzurun ismətli qadınlarının və məhzun [qəmli] yetimlərinin bir sənədən bəri gülməyən üzünü güldürdü.

Heyətin üzvlərindən Mustafa bəy Əli-bəyov cənabları Zəngəzurun mərkəzi olan Dondarlıda məscidi-cameyə gəlib müəssir [təsiri] nitqi ilə hökumətimizin bu ali hümməti barəsində cümə nama-zına cəm olmuş camaata bəyanat verdi və camaata ittihad [birlik] və ittifaq et-mələri barəsində və bir çox müsri [yolu-xucu] xəstəliklər, yatalaq, səpməli yata-laq, qızdırma, çiçək və qeyriləri barə-sində və camaatın bu xəstəlikdən kən-dilərini nə növlə mühafizə etmələri haq-qında nitq etdi. Bu nitq camaatı höku-

mətə mətin bir imanla rəbt etdi [bağladı].
Zəngəzur müsəlmanları naminə ədəyi-şükran [təşəkkür edər] və hökumətimize və heyət möhtərəm əzasına müvəfəqiyyət dilərəm.

*Zəngəzur qazısı:
Bəhlul Behcət əfəndi*

Qazaxda ümum mütəəllimlərin iclası

1919-cu ildə oktyabr ayının 10-da cümə günü saat 10 radələrində Qazax mütəəllimlərinin [məktəblilərinin] ümumi iclası vaqe oldu.

İclas vaqe oldu Əliməhəmməd Hüseynzadənin təhti-sədarəti altında və həman iclasda iştirak edirlərdi Qazax Darülmüəlliminin [Seminariyasının], ali-ibtidainin və Dağ Kəsəmən ibtidai məktəbinin [məktəblərinin] mütəəllim və mütəəllimələri [oğlan və qız şagirdləri].

Şu məclisdə Əliməhəmməd Hüseynzadə Qafqaziya Müsəlman Mütəəllimlərinin ikinci Qurultayından uzun-uzadı izahat verib, aşağıda yazılan məsələlərin həllinə şüru olunur [başlanır]:

1) Qafqaziya Müsəlman Mütəəllimlərinin ikinci Qurultayına nəzərən qət olundu [qərara alındı] ki, mütəəllimlərdən bir nümayəndə seçilib müəllimlər pedaqoji şurasında iştirak etsin.

2) Darülmüəllimin və ali-ibtidai fondlarını yetişdirmək məsələsi ümumiyyətlə qəbul olunur.

Oktyabrın 10-da vaqe olan iclasda Qazax Mütəəllimlər Cəmiyyətinin yeni seçilmiş üzvləri 7 nəfərdən ibarətdir:

- 1) Sədr: Əliməhəmməd Hüseynzadə
- 2) Müavini-sədr: Əbdülhəsən Rəhimzadə
- 3) Katib: Nemət Köçərli

4) Müavini-katib: Gövhər xanım Yusifzadə

5) Xəzinədar: Hacıbala Hacızadə

6) Kassir: Məhəmməd Muradzadə

7) Kassir: Dilbazi Səyalı xanım

Kassirin iki olmağına səbəb budur ki, biri Darülmüəlliminin mütəəllimidir, digəri isə ali-ibtidai məktəbinin mütəəllimlərinəndir.

Heyəti-idarəsi

Ümumi Qazax mütəəllimlərinin heyəti-idarəsinin üzvləri beş (5) nəfərdən ibarətdir:

- 1) Asiya xanım Əfəndizadə
- 2) Həsən Rəsulzadə
- 3) Cahənbəxş Sultanzadə
- 4) Mustafa Məhəmmədzadə
- 5) Kərim Kərimzadə

Şagirdlər məhkəməsi

Həmin idarə də 5 nəfər şəxsədən ibarətdir:

- 1) Gövhər xanım Yusifzadə
- 2) Şahnabat xanım Qiyasbəyli
- 3) Mahmud Abdullazadə
- 4) Tahir Abdullazadə
- 5) Hüseyn Sadıqzadə

Ən axırda iclasda olan şagirdlər və xanımlar cəmiyyəni [birlikdə] iclası alqışlayıb təbrik etdilər. Sonra həpsi bir ağızdan “Yaşasın Cəmiyyətimiz” və “Yaşasın Azərbaycan” deyərək dağılmağa başladılar.

Məhəmmədzadə Feyzulla

Elan

Bazarnı küçədə Bəradərani-Həsənovun [Həsənov qardaşlarının] dükənində satılır Bəradərani-Qasimovun fabrikasından çıxan mallar: çubuq tənəkəsi, maxorka və burunotu.

11471

Xəzər dənizində posta, sərnişin və yük gəmilərinin hərəkəti

Bakı-Ənzəli

15-ci körpüdən səşənbə [çərşənbə axşamı], cümə və bazar günləri saat 4-də.

Bakı-Tazaşəhər (Krasnovodsk)

15-ci körpüdən düşənbə [bazar ertəsi], çərşənbə və cümə günləri saat 5-də.

Bakı-Salyan

19-cu körpüdən bazar, səşənbə, çərşənbə və cümə günləri saat 4-də.

Bakı-Ənzəli-Şahsavar-Məşhədsər-Bəndər Gaz və geri

17-ci körpüdən çərşənbə günü saat 4-də.

Bakı-Həsənquli-Bəndər Gaz-Məşhədsər və geri

17-ci körpüdən səşənbə günü saat 4-də.

Petrovsk-Fort-Aleksandrovsk-Quryev və geri

Paroxodlar Petrovskdən pəncşənbə [cümə axşamı] günləri saat 4-də çıxırlar.

Bakı-Lənkəran-Astara

17-ci körpüdən düşənbə, səşənbə və şənbə günü saat 4-də.

Bakı-Petrovsk

15, 24 və 25-ci körpülərdən səşənbə, pəncşənbə və şənbə günləri saat 4-də.

T-178

Xüsusi müsəlman təvəllüdxanası Gövhər xanım Qazizadə

Vəzi-həml edənələr hər bir vaxt, gələn xəstələr isə hər gün səhər saat 10-dan 2-yə kimi qəbul edilirlər. Təvəllüdxanada əməliyyatı-cərrahiyyə (operasiya) icra edilib, doktor Tsentner konsultasiya yapır. Feldşeritsamama Vasserman çiçək döyür, yara bağlayır və iynə vurur. Adres: Armyanski küçə nömrə 13. Telefon nömrə 58-39.

T-321

İstanbul doktor və bakterioloqu Nazim bəy Hüseynzadə

Sifilis, terbiyer, şankr və daxiliyyə naxoşluqları, 914 və 606 müalicələri tətbiq edilir.

Qəbul olunur səhər saat 9-dan 10-adək, axşam saat 6-dan 7-yədək.

Ünvan: Voronsovski küçə, nömrə 17, doktor Qarabəyovun müalicəxanası. Telefon nömrə: 49-87.

1470

Doktor M. İ. Lurye

Əmrəzi-zöhrəviyyə və daxili naxoşluqları qəbul edir. 914 və 606 müalicəsi. Qəbul edir hər gün səhər saat 8-1-adək; axşam saat 4-7-yədək. Ünvan: Vorontsovski küçə, nömrə 45, Bandarnının küncündə, yolu Bandarnıdan, nömrə 8, 3-cü mərtəbə. Telefon: 17-06 və 52-36.

7406

Berlin Darülfünunu doktoru

S. İ. Kopelioviç

Daxiliyyə və əsəbiyyə naxoşluqları. Qəbul edir səhər saat 10-dan 1-adək, axşam saat 5-dən 7-yədək. Elektrik müalicəsi, 606 və 914 müalicəsi və qeyriləri.

Adres: Vorontsovski küçə nömrə 17, 2-ci mərtəbə. Telefon nömrə 50-28 və 93.

4051

Arvad diş həkimləri

Z. A. Şexter və xanım

Dişlər ağrısız çıxarılır. Qızıl qapaq, qazma və hər növ qayıрма dişlər. Dişlərin yaxşı qayırılması təmin olunur. Kənardan gələnlər üçün tezliklə görülür. Qiymətlər münasibdir.

Qəbul olunur səhər saat 9-dan 2-yədək, axşam saat 4-dən 7-yədək.

Voronsovski küçə 17 nömrəli evdə, paradnı qapıdan.

10218

Diş həkimi E. S. Karşteynbaum

Maddi cəhətdən zəiflər üçün xüsusi güzəştə bulunur. Diş çıxartmaq ağrı ilə 25 manat, diş çıxartmaq ağrısız 50 manat. Müalicə və doldurması 80 manatdan 100-ə kimi. Məsləhət 15 manat.

Ünvan: Quba meydanı yanında Sisianovski küçə nömrə 41, İsrailovun evində. Telefon: 22-57.

11449

Petroqraddan gəlmiş doktor İshaq Avetisoviç Atayans (professor Mixaylovun müavini)

Mamalıq, qadın və urologiya naxoşluğu- na mübtəla olanları qəbul edir. (Bövl [idrar] yolu azarına, köhnə və təzə süzənəyə müalicə edir.) Bövl yolunu elektrik aləti ilə müayinə edir. Hər gün saat 3-dən 6-ya kimi. Çaharşənbə günləri fəqirləri pulsuz qəbul edir. Ünvan: Telefonnu küçə, nömrə 6.

7444

Elan

Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nəzarəti təkrarən ümum əhaliyə məlum edir ki, həmin 28 iyul ayında verdiyi qərardadı mövcubincə [əsasında], Azərbaycan Cümhuriyyətində əcnəbi məmləkətlərə mal aparmaqdan ötrü xahiş edənlərə icazənamələr verilir və bunların qeyri kəslərdən pul ilə alınmasına heç bir lüzumu yoxdur. Ondan əlavə, icazənamələrdə qeyd olunan kimi, bu icazənamələrin qeyri şəxslərə də verməyi qadağandır.

Nəzarət bununla elan edir ki, hərgah Nəzarət tərəfindən verilən icazənamələr – ki mal göndərmək üçün göstəriləcək Dəmiryol İdarəsinə, tamojnaya və istasyon naçalnikinə – satılsa və ya qeyri şəxslərə verilsə, Nəzarət tərəfindən puç olunacaqdır, necə ki, həmin sentyabrın 20-ndə Əziz bəy Sultanova 9112 nömrəli icazənamənin satılmağına görə, Nəzarət puç etdi.

Ticarət, Sənaye və Ərzaq naziri:

A. Əminov.

İdarə müdiri: Makinski.

T-284

**Müdir:
Hacıbəyli Üzeyir**

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Bir sual münasibətilə

səh. 411. “haqqı alçaqlardan”: qəzetdə “haqqı alçaqlardan” getmişdir.

Sülh ətrafında

səh. 417. “Oriental”: İstanbulda fransızca nəşr edilmiş “Monitor Oriental” [Le Monitor Oriental] qəzeti nəzərdə tutulur.

“səbiq kronprins (Almaniya vəliəhdi)”: Almaniya imperatoru II Vilhelmin oğlu Fridrix Vilhelm nəzərdə tutulur.

Dilimizin türkləşməyinə çarələr

səh. 421. “ismi-fail”: ərəb qrammatikasında feildən düzələn və subyekt bildirən isim; hərəkəti icra edən (katib - yazan).

“ismi-məful”: ərəb qrammatikasında feildən düzələn və obyekt bildirən isim; hərəkətə məruz qalan (məktub - yazılan).

səh. 422. “ismi-məkan”: ərəb qrammatikasında, yer bildirən isim.

səh. 423. “Bənati-nə’s”: Böyük Ayı bürcünü təşkil edən yeddi ulduz topası; Yedigər.

səh. 424. “hürufi-müqəttə”: hər hansı bir şeyin qısaltması olan hərflər yaxud hərflər birləşməsi.

Cümə axşamı, 23 oktyabr 1919-cu il, nömrə 303

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-davamiyyəsi. Pəncşənbə, 28 məhərrəmül-haram sənə 1338. 23 təşrin-i-əvvəl 1919 sənə.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalənin mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 2 manat 50 q.

Abunə şəraiti: Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 70 rublə, 2 aylığı 130 rublə, 3 aylığı 180 rublə. Bakı üçün 1 aylığı 60 rublə, 2 aylığı 110 rublə, 3 aylığı 150 rublə. Abunə şəraiti ancaq həmin sənə yanvar ayının 1-nədək hesab olunur.

Elan fiati: birinci səhifədə sətri 8 rublə, axırncı səhifədə sətri 6 rublə, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 4 rublə axırncı səhifədə, 6 rublə birinci səhifədə.

ELAN

1919 sənə oktyabrın 23-də pəncşənbə [cümə axşamı] günü gündüz saat 11-də Azərbaycan Məclisi-Məbusan iclası olacağı elan olunur.

T-295

ELAN

Hökumət Müfəttişliyi naziri həzrətlərinin 12 həmin oktyabr 1438 nömrə təliqəsinə binaən [rəsmi məktubuna əsasən], bu gündən etibarən Cümhuriyyətimiz daxilində olan ümum gömrükxanaların və əvvəl mərhələdə Ağstafa gömrükxanasının təftişinə şüru etdim [başladım]. Ümumdən kamali-ehitramla rica və təmənnə edirəm ki, məzkur [deyilən] gömrükxanaya əşya və malların müsadirəsi və hakəza [habelə] qeyri biqanunluqlar barədə olan şikayətlərini Hökumət Müfəttişliyi Nəzarətinə (dəniz kənarı Mirbabayevin evləri) kitabətən [yazılı] və yaxud və ya şifahən Ağstafa istasyonunda məlum və ixbar etsinlər [xəbər versinlər].

Dövlət Müfəttişliyi nazirinin xüsusi əmrlər məmuru:

Məcnunbəyov.

T-290

ELAN

**Kompaniya “Azərbaycan”
Komissioner həmlü nəqli-İran
[İran yükdaşıma komissioneri]**

Batımda yeni güşad edilən [açılan] kompaniyamız əmvali-ticariyyə [ticarət malları] alır və satır; hər növ əşyanın idxal və ixrac müamilatını dərhəddə edir [əməliyyatlarını öhdəsinə götürür]. Müraciət edəcək müştərilərə böyük təşilat [köməklik] göstərir.

Adres: Batı, Naberejni, nömrə 12. Telefon 109. Kompaniya “Azərbaycan”.

11473

ELAN

Bakı Şəhər Bələdiyyə İdarəsi bununla ümum əhaliyə elan edir ki, şəhərin “Elektriçeskaya sila” cəmiyyəti ilə bağladığı müvəqqəti əlavə şərtnaməsinin 10-cu maddəsinə görə atidəki [aşağıdakı] formulunu nəzərə alaraq elektrik işığının tarifi ilin ¼ hissəsi, yəni oktyabr, noyabr və dekabr ayları bir kilovat saati bir manat 9 qəpikdən qərar verilmişdir:

1) Qulluqçuların kvartira pulunun və neftpromişlenniklərin [neft sənayeçilərinin] qərarı üzrə “Elektriçeskaya sila”